

Cauza C-711/22**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

18 noiembrie 2022

Instanța de trimitere

Curtea Supremă (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

26 mai 2022

Reclamantă:

Advance Pharma sp. z o.o.

Pârât:

Skarb Państwa - Główny Inspektor Farmaceutyczny [Trezoreria Publică - Inspectorul Principal pentru Produse Farmaceutice]

Obiectul procedurii principale

Admisibilitatea redeschiderii unei proceduri civile încheiate printr-o hotărâre definitivă în urma hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului – Protecție jurisdicțională efectivă.

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea dreptului Uniunii, în special a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale, a articolului 19 alineatele (1) și (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană și a articolului 267 TFUE

Întrebarea preliminară

În lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale coroborat cu articolul 19 alineatele (1) și (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană, o cale de atac cunoscută în anumite sisteme juridice ale statelor membre ale Uniunii Europene,

respectiv posibilitatea de a solicita, în urma hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului prin care s-a constatat încălcarea standardelor rezultate din convenție, redeschiderea unei proceduri încheiate printr-o hotărâre definitivă constituie în materie civilă un element esențial al dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă atunci când sistemul juridic al unui stat membru prevede o altă cale juridică pentru protecția jurisdicțională a drepturilor unei părți la o procedură care s-a finalizat printr-o hotărâre definitivă?

Dispozițiile dreptului Uniunii invocate

Tratatul privind Uniunea Europeană: articolul 19

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: articolul 47

Dispozițiile naționale invocate

Constituția Republicii Polone din 2 aprilie 1997 (Dz. U. din 1997, nr. 78, poziția nr. 483): articolele 45 și 77

Legea din 17 noiembrie 1964 - Codul de procedură civilă (text codificat: Dz. U. din 2021 poziția nr. 1805) articolul 399, articolul 400, articolul 401, articolul 401¹, articolul 403, articolul 404, articolul 405, articolul 406, articolul 407, articolul 408 și articolul 410

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

Prin hotărârea din 8 februarie 2016, Sąd Okręgowy w Warszawie [Tribunalul Regional din Varșovia] a respins cererea de despăgubire privind suma de 37.242.220,00 zloți polonezi formulată de Advance Pharma sp. z o.o. (reclamantă) împotriva Trezoreriei Publice - Inspectorul Principal pentru Produse Farmaceutice din Varșovia. Reclamanta a formulat apel, pe care Sąd Apelacyjny w Warszawie [Curtea de Apel din Varșovia] l-a respins printr-o hotărâre din 30 octombrie 2017. Reclamanta a sesizat ulterior Sąd Najwyższy [Curtea Supremă] (denumită în continuare „SN”) cu un recurs care a fost admis în principiu, și apoi respins prin hotărârea Curții Supreme din 25 martie 2019.

Prin urmare, Advance Pharma sp. z o.o. a depus o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”), susținând că, în hotărârea Curții Supreme din 25 martie 2019 au fost implicate persoane care nu sunt dotate cu atributul judecătorilor independenți și imparțiali din cauza numirii lor de Krajowa Rada Sądownictwa [Consiliului Național al Magistraturii] format în mod defectuos din punct de vedere al standardelor rezultate din constituție, convenții și tratate.. În Hotărârea Advance Pharma Sp. z o. o. împotriva Poloniei din 3 februarie 2022 (cererea nr. 1469/20), Curtea EDO a constatat existența unei încălcări a articolului 6 alineatul (1) din Convenția europeană pentru apărarea

drepturilor omului și a libertăților fundamentale (denumită în continuare „CEDO”) pentru motivul că încălcările în procedura de desemnare a șapte judecători din Camera civilă a SN, printre care trei judecători care soluționau cauza societății reclamante, erau de o asemenea gravitate încât încălcau esența însăși a dreptului reclamantei la o „instanță instituită de lege” în temeiul articolului 6 alineatul (1) din CEDO. Aceasta a constatat de asemenea că compunerea Camerei civile a SN desemnată în cauză nu asigură o „instanță instituită de lege”.

Ca urmare și având în vedere conținutul hotărârii Curții EDO menționate mai sus, Advance Pharma Sp. z o.o. a depus la data de 2 mai 2022 o cerere de redeschidere a procedurii în fața Curții Supreme, inițiată printr-un recurs și finalizată prin hotărârea definitivă a Curții Supreme din 25 martie 2019.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

Reclamanta din prezenta cauză nu este de acord cu punctul de vedere potrivit căruia cererea ar trebui respinsă și aduce, printre altele, argumente privind lipsa posibilă a garanției de protecție jurisdicțională efectivă pentru cetățeni și alți justițiabili ca urmare a excluderii posibilității de a redeschide procedura după pronunțarea hotărârii Curții EDO.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 1 Instituția redeschiderii procedurii civile este un instrument specific de eliminare a hotărârilor judecătorești defectuoase din jurisprudență, constituind o excepție de la principiul autorității de lucru judecat și al protecției drepturilor dobândite de părțile din procesul civil, garantând părților posibilitatea de a anula o hotărâre definitivă. Particularitatea acestei instituții este legată de efectul pe care îl implică, și anume de a repune în discuție stabilitatea deciziilor civile care au dobândit autoritate de lucru judecat. Situațiile care justifică redeschiderea unei proceduri apar în urma unor împrejurări particulare, potrivit cărora o hotărâre definitivă de fond aduce atingere statului de drept ca urmare a unei neregularități săvârșite în cursul procedurii sau al pronunțării hotărârii prin care se încheie judecata.
- 2 Aplicarea legii de către instanțe, din motive de garantare [a drepturilor], este marcată de cel mai înalt grad de reglementare, ceea ce înseamnă că sunt admisibile numai actele de procedură prevăzute de lege în mod expres. În ceea ce privește respectarea cauzei procedurale de exercitare a căii extraordinare de atac și, prin urmare, a fondului însuși al hotărârii judecătorești, nu există nicio marjă de apreciere (rezoluția completului de 7 judecători ai SN din 30 noiembrie 2010, III CZP 16/10). În consecință, redeschiderea procedurii civile nu este posibilă decât în cazurile prevăzute de lege. Admisibilitatea unei cereri de redeschidere a procedurii este condiționată în dreptul procesual polonez de faptul ca aceasta să fie întemeiată pe unul dintre motivele enumerate în lege, într-o enumerare limitativă a acestora, iar admisibilitatea redeschiderii este condiționată de

realitatea unui astfel de motiv. Această cale de atac este prevăzută pentru deficiențe procedurale grave și strict definite.

- 3 Codul polonez de procedură civilă nu prevede că pronunțarea unei hotărâri a Curții EDO, inclusiv a unei hotărâri prin care să se constate încălcarea articolului 6 alineatul (1) din CEDO constituie un temei juridic pentru redeschiderea procedurii civile care s-a încheiat prin hotărârea definitivă. Un motiv care permite redeschiderea unei proceduri nu poate fi dedus din interpretarea extensivă a dispozițiilor sau prin analogie. Prin rezoluția din 30 noiembrie 2010 III, CZP 16/10, SN a constatat că hotărârea definitivă a Curții EDO, prin care se constată o încălcare de către instanță a dreptului la un proces echitabil, garantat de articolul 6 alineatul (1) din CEDO nu constituie, în dreptul procesual polonez, un motiv de redeschidere a unei proceduri civile.
- 4 În mod normal, atunci când legiuitorul nu a prevăzut posibilitatea redeschiderii procedurii după o hotărâre a Curții EDO, nu există un temei normativ pentru o astfel de redeschidere, mai ales atunci, când o parte poate solicita protecție judiciară prin intermediul unei alte căi de atac. Utilizarea unor astfel de căi de atac permite să garanteze părții interesate posibilitatea de a-și apăra interesul legitim. Așadar, judecarea cauzei în mod echitabil prevăzută la articolul 6 alineatul (1) din CEDO trebuie să respecte principiul securității juridice din care decurge autoritatea de lucru judecat (*res iudicata*). Din acest punct de vedere, nu este permisă reexaminarea și judecarea unei cauze care a fost deja judecată definitiv. Din acest motiv, țările ale căror ordinea juridică nu include posibilitatea de a redeschide procedura în urma unei hotărâri a Curții EDO, prevăd alte căi de atac, posibilități alternative de restituire (*restitutio in integrum*).
- 5 Dreptul polonez prevede un mecanism de compensare, iar partea ale cărei drepturi au fost afectate în cadrul unei proceduri civile, aspect constatat ulterior prin hotărârea Curții EDO, poate, în urma acestei hotărâri a Curții EDO, să utilizeze acest mecanism și, de exemplu, să introducă o acțiune corespunzătoare în despăgubire împotriva Trezoreriei Publice. În dreptul polonez, principiile referitoare la posibilitatea de a solicita despăgubiri sunt precizate în Hotărârea Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională) din 22 septembrie 2015, pronunțată în cauza SK 21/14, care a statuat printre altele că hotărârea Curții EDO poate constitui un precedent care să deschidă calea acțiunii în răspundere de drept comun. Astfel, dreptul polonez îndeplinește obiectivul de protecție a autorității de lucru judecat și pe cel privind siguranța relațiilor civile dintre părți, asigurând totodată părților o restituire adecvată.
- 6 Ca urmare a absenței sus-menționate a unor dispoziții adecvate care să permită redeschiderea procedurii - așa cum se poate crede - se consolidează rolul instanțelor. Astfel, acestora le revine sarcina de a asigura victimei alte mijloace alternative de a repara încălcarea drepturilor sale, în măsura în care aceasta își formulează pretențiile adecvate. Totuși, în acest context, ne putem imagina, printre altele, că, pentru a asigura executarea hotărârilor Curții EDO, în state membre ale Uniunii care nu cunosc temeiul juridic al redeschiderii unei proceduri

civile ca urmare a unei hotărâri a Curții EDO ar avea loc schimbarea practicii judiciare prin modificarea interpretării dispozițiilor care reglementează redeschiderea procedurii. În acest sens se îndreaptă, cum se poate crede, *Recomandarea R (2000) 2 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind reexaminarea sau redeschiderea anumitor cauze la nivel intern în urma hotărârilor Curții EDO (adoptată la 19 ianuarie 2000)*, precum și raportul elaborat în cadrul Consiliului Europei: *Reopening of Domestic Judicial Proceedings Following the European Courts Judgements (Strasbourg 2022, <https://www.coe.int/execution>)*. Pentru aceasta însă, în opinia instanței de trimitere, ar fi necesar să se creeze un temei (în cadrul UE, de exemplu, o hotărâre a CJUE), din care instanța națională ar putea deduce că dispozițiile de drept procesual național, existente până în prezent, ar trebui interpretate în sensul posibilității de redeschidere a procedurii civile.

- 7 În opinia instanței de trimitere, există o îndoială dacă necesitatea posibilității de redeschidere a procedurii civile poate fi, de asemenea, impusă ca urmare a aplicării dreptului european. Așadar, CJUE a semnalat o astfel de direcție interpretativă, indicând obligația de a institui mecanismele care să permită contestarea deciziilor naționale definitive care încalcă drepturile fundamentale, ceea ce poate sugera o evoluție ulterioară a dreptului european în acest sens (Hotărârea din 11 decembrie 2007 în cauza C-161/06, Skoma-Lux s.r.o/Celni reditelstvi Olomouc, punctele 71-73). Cu toate acestea, într-o altă decizie, CJUE a demonstrat că dreptul Uniunii nu impune să se revină asupra unor hotărâri definitive care se dovedesc contrare dreptului Uniunii (Hotărârea din 29 iulie 2019, Hochtief Solutions AG Magyarországi Fióktelepe/Fövárosi Törvényszék, C-620/17, punctul 81/88).
- 8 Reglementările naționale de drept procesual care prevăd posibilitatea redeschiderii procedurii în urma hotărârii Curții EDO - așa cum se subliniază adesea - se pot dovedi discutabile în practică, în măsura în care enumerarea motivelor posibile de redeschidere trebuie să țină seama de principiul securității juridice și de faptul că încălcarea standardului rezultat din convenție are loc cel mai adesea ca urmare a interpretării dreptului național rezultate din faptul că instanța națională modifică înțelegerea dispozițiilor CEDO din jurisprudența consacrată a Curții EDO. Dispoziția articolului 6 alineatul (1) din CEDO se limitează la definirea normelor europene ale procesului echitabil și nu are drept funcție identificarea durabilă a neregulilor concrete care ar determina eventual o redeschidere a procedurii.
- 9 În plus, cererea de redeschidere a procedurii nu este menită să unifice jurisprudența instanțelor naționale. Însă, introducerea unui astfel de temei juridic în legea procesuală civilă a statelor membre ale Uniunii ar fi în acest sens, și în consecință, ar depăși competențele Curții EDO, și ar putea aduce atingere, printre altele, competențelor Curții de Justiție a Uniunii Europene. Cu alte cuvinte, caracterul indispensabil al reluării unei proceduri civile în statele membre ale Uniunii după pronunțarea hotărârii Curții EDO ar conduce la o situație în care sensul real al hotărârilor Curții EDO ar depăși cu mult competențele sale rezultate din convenție.

- 10 De asemenea, trebuie observat că, în practică, se întâmplă ca sursa inițială a unei încălcări a CEDO să fie o reglementare națională incompatibilă, cu CEDO. Desigur, Curtea EDO nu are competența de a examina compatibilitatea legilor naționale cu CEDO, dar în practică, un astfel de control se exercită indirect. Așadar, pentru a garanta standardul rezultat din convenție, modificarea reglementării naționale respective poate fi necesară. Cu toate acestea, în cazul în care instanța națională a aplicat în mod corect dispozițiile naționale se pare că redeschiderea procedurii n-ar trebui să fie pusă la discuție. Întrucât cererea de redeschidere a procedurii nu urmărește, printre altele, nici scopul de a alinia ordinea juridică internă la standardul rezultat din convenție. Curtea EDO nu se pronunță cu privire la respectarea convenției de către anumite dispoziții naționale, ci examinează comportamentul statului în ansamblu din punctul de vedere al încălcării normelor rezultate din convenție (privind drepturile omului).
- 11 Astfel, se poate considera că circumstanțele menționate mai sus trebuie luate în considerare la determinarea condițiilor de redeschidere a procedurii în dreptul național. Așadar, într-un mod mai general, problematica redeschiderii procedurii civile în urma hotărârii Curții EDO pare inerentă ordinii juridice naționale și normelor de procedură care, ca urmare a diferitor tradiții și nevoi ale statelor vizate, pot fi configurate în mod diferit în fiecare stat membru. Stabilitatea hotărârilor judecătorești în materie civilă, unde în afara părții care a sesizat Curtea EDO cu o cerere de constatare a încălcării unui standard rezultat din convenție într-o procedură care a dobândit autoritate de lucru judecat, sunt implicate de asemenea și alte părți care își întemeiază situația juridică pe autoritatea de lucru judecat, confirmă mai degrabă poziția potrivit căreia redeschiderea procedurii nu este un element indispensabil al dreptului la protecție jurisdicțională efectivă. De aceea, principiul stabilității hotărârilor judecătorești definitive în cauze civile urmărește să protejeze încrederea în ordinea juridică existentă a statului membru al Uniunii Europene și să asigure părților protecția drepturilor pe care le-au dobândit. Astfel, aceste entități, acționând cu încredere față de hotărârea judecătorească care a dobândit deja autoritatea de lucru judecat, au putut să-și adapteze situația juridică într-un mod inconciliabil cu o eventuală redeschidere a procedurii ulterioară pronunțării hotărârii Curții EDO. Autoritatea de lucru judecat protejează situația juridică a particularului. Importanța caracterului definitiv al hotărârii judecătorești din procedura civilă, precum și efectele sale juridice le observă în jurisprudența sa și Curtea EDO [a se vedea Hotărârea Brumărescu împotriva României din 28 octombrie 1999 (cererea nr. 28342/95) considerentele 50 și 62; Sablon împotriva Belgiei din 10 aprilie 2001 (cererea nr. 36445/97), considerentul 86; Ryabykh împotriva Rusiei din 23 iulie 2003 (cererea nr. 52854/99), considerentul 51; Urban împotriva Poloniei din 30 noiembrie 2010 (cererea nr. 2316/08), considerentul 66]. Cum indică doctrina, Curtea impune interpretarea noțiunii de drept la un proces echitabil [exprimată la articolul 6 alineatul (1) din convenție] coroborat cu preambulul CEDO, potrivit căruia o parte substanțială a patrimoniului comun și a tradițiilor statelor părți o constituie principiul supremației dreptului. Din acesta derivă, printre altele, principiul securității juridice, care face imposibilă contestarea unei hotărâri judecătorești care a soluționat o cauză pe fond în mod definitiv. Principiul securității juridice

impune astfel respectarea autorității de lucru judecat și a caracterului său definitiv. Instanța de trimitere împărtășește acest punct de vedere.

- 12 Din aceste motive, în opinia instanței de trimitere, calea de atac constând în a solicita, în urma hotărârii Curții EDO care a constatat încălcarea normelor convenției, redeschiderea unei proceduri încheiate printr-o hotărâre definitivă nu constituie, în materie civilă, un element indispensabil al dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă, în special atunci când sistemul juridic al unui stat membru prevede o altă cale de atac pentru protecția jurisdicțională a drepturilor unei părți la o procedură care s-a încheiat printr-o hotărâre definitivă. O măsură precum redeschiderea unei proceduri civile în urma hotărârii Curții EDO este admisibilă, însă admisibilitatea sa este inerentă ordinii juridice naționale și normelor de procedură care, din cauza diversității tradițiilor și a nevoilor proprii ale unui stat determinat, pot fi concepute în mod diferit în fiecare stat membru al Uniunii. În ordinea juridică internă, asigurarea în favoarea unei părți a căilor de atac care să permită protecția judiciară a drepturilor sale altfel decât prin redeschiderea procedurii civile încheiate printr-o hotărâre judecătorească definitivă este suficientă pentru a asigura dreptul său de acces la o instanță judecătorească, interpretat la rândul său în lumina dispozițiilor constituționale ale unui anumit stat membru al UE, inclusiv - în cazul Poloniei - în lumina articolului 45 alineatul (1) din Constituția poloneză.
- 13 Răspunsul la această întrebare preliminară este important pentru soluționarea cauzei, întrucât în acest fel se va înlătura insecuritatea legată de asigurarea protecției jurisdicționale efective atunci când Curtea EDO emite o hotărâre privind devierea de la standardele rezultate din convenție în materie civilă, încheiată printr-o hotărâre definitivă a unei instanțe judecătorești dintr-un stat membru al Uniunii Europene. Din acest motiv, în primul rând este necesar să fie soluționat dacă redeschiderea acestei procedurii este admisibilă în acest caz și determinarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene dacă în lumina standardelor rezultate din convenție, calea de atac constând în a solicita, în urma hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului care a constatat încălcarea normelor Convenției, redeschiderea unei proceduri încheiate printr-o hotărâre definitivă constituie, în materie civilă, un element indispensabil al dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă atunci când sistemul juridic al unui stat membru prevede o altă cale de atac pentru protecția jurisdicțională a drepturilor unei părți la o procedură care s-a încheiat printr-o hotărâre definitivă.